

<i>ACTA CLASSICA UNIV. SCIENT. DEBRECEN.</i>	<i>XLIV.</i>	<i>2009.</i>	<i>p. 45–56.</i>
--	--------------	--------------	------------------

**MORE ADDITIONS TO MALTBY'S *LEXICON OF ANCIENT
LATIN ETYMOLOGIES* AND MARANGONI'S *SUPPLEMENTUM
ETYMOLOGICUM*: THE SCHOLIA TO STATIUS**

BY NEIL ADKIN

Abstract: Etymology has recently become one of the most vibrant spheres of classical scholarship. Maltby's epoch-making *Lexicon* has now been complemented by Marangoni's *Supplementum Etymologicum*. The present article offers addenda to both. It limits itself to the scholia on Statius.

Key-words: Maltby, Marangoni, etymological studies, ancient Latin etymologies, scholia on Statius.

The new boom in etymological studies continues unabated. Here Maltby's *Lexicon* has rightly been greeted by one reviewer as an "ouvrage inestimable",¹ while another review has gone so far as to qualify the book as "l'instrumentum idéal".² It is however becoming more and more evident that the material assembled by Maltby stands in need of substantial amplification. Two articles by the present writer have already attempted this task.³ Marangoni has now devoted an entire monograph to the same purpose.⁴ Marangoni's work resembles Maltby's in being a contribution of the utmost value; however it too has its drawbacks.⁵ Both of these books readily acknowledge the importance of the scholiastic tradition in the preservation of etymological learning.⁶ Again however it is becoming increasingly clear that this is precisely the area in which the

¹ So P. Flobert, *Gnomon* 65 (1993) 356, reviewing R. Maltby, *A Lexicon of Ancient Latin Etymologies*. Leeds 1991, repr. Cambridge 2006.

² J.-C. Fredouille, *Latomus* 54 (1995) 156.

³ Viz. *Some Additions to Maltby's Lexicon of Ancient Latin Etymologies*. In: C. Deroux (ed.), *Studies in Latin Literature and Roman History* 12. Brussels 2005, 74-96; *Further Additions to Maltby's Lexicon of Ancient Latin Etymologies: Priscian*. In: C. Deroux (ed.), *Studies in Latin Literature and Roman History* 13. Brussels 2006, 462-478.

⁴ C. Marangoni, *Supplementum Etymologicum Latinum* 1. Trieste 2007. His second volume, which has yet to appear, will deal exclusively with Keil's *Grammatici*.

⁵ Cf. the review by the present writer, forthcoming in *Latomus*.

⁶ Here particular reference may be made to the explicit statement in Maltby's "Introduction" (p. ix) that the sources for his etymologies are "mainly ... commentators".

data supplied by both scholars is capable of considerable augmentation.⁷ The present article restricts itself to the scholia on Statius.⁸

*****Achaemenius**, -a, -um: 8,286 *Achaemenius*] *Achaemene Parthorum seu Medorum civitas est. Achaemenius patrium est, id est Chaldaeus.*
*****Acheloius**, -a, -um: 1,453 *Acheloiaque arva*] *Achelous amnis Thessaliae oriens Aetoliam perfluit. 2,142 Acheloius heros*] *Tydeus ab Acheloo fluvio, qui per Aetolos fluit in Calydonem.* *****Acrocorinthus**, -i f.: 7,106 *Acrocorinthus*] *mons est circa Corinthum immensae altitudinis.* ****Actaeus**, -a, -um: 2,737 *Actaeas* (sc. *faces*)] *Athenienses, quia Athenarum iuxta litus sita sunt secreta nemorum loca. ut Virgilius (Aen. 5,613): "in sola secretae Troades acta". 4,453 "Actaeos imbres" aquam fontis illius (sc. dicit), unde Actaeon aspersus in cervum mutatus est. 12,464 Actaeis* (sc. *muris*)] *quia Athenae primo Acte dictae sunt.* ****Aeg(a)eus**, -a, -um: 5,88 *Aegon*] *promunturium Lemni est, id est mare Aegaeum.* *****aerisonus**, -a, -um: 1,265 "*aerisoni*" (sc. *Nili*) *ait: aeris sonum dantis propter sistrum (ib. cuius [sc. Isis] sacris sistro celebratis). 4,298 "Stymphalon" ... "aerisonum" dicit, quia non sagittis, sed aeris sonitu Hercules Stymphalidas occidit.* *****Aet(h)ion**, -is m. (*equus*): 6,443 (465) *igneus Aethion*] *iucunde Graeco nomini expositionem adiecit, quia Aethion dicitur de colore, unde et Hyperion, quamvis alii patronymicum accipiant. utriusque tamen recte.* *****aethra**, -ae f.: 5,583 *aethra*] *id est per splendorem aetheris.* *****Aetnaeus**, -a, -um: 7,327 *Aetnaeos* (sc. *vapores*)] *nimios. in similitudinem Aetnae fulminatus est Asopus.* *****Agenoreus**, -a, -um: 2,383 "*arces Agenoreas*" *propter Cadmum, conditorem Thebarum, Agenoris filium. Ach. 1,593 Agenorei Bacchi*] *Thebani ... Agenor ... rex Phoenices fuit. de quo natus est*

⁷ Cf. the present writer, *Supplements to Marangoni's Supplementum Etymologicum: The Commentators on Terence*. forthcoming in *Eos; id.*, *Further Supplements to Marangoni's Supplementum Etymologicum: Servius and Servius Auctus on Virgil*. Forthcoming in: *C. Deroux* (ed.), *Studies in Latin Literature and Roman History 15; id.*, *Further Supplements to Marangoni's Supplementum Etymologicum: The Commentators on Horace*. forthcoming in *Inv. Luc.; id.*, *Further Supplements to Marangoni's Supplementum Etymologicum: The Scholia to Persius and Juvenal*. forthcoming in *Boll. Stud. Lat.* For omission of material that does not come from scholia cf. *id.*, *Further Supplements to Marangoni's Supplementum Etymologicum: The Collections of Differentiae* Published by Beck and Brugnoli. *Euphrosyne* n.s. 37 (2009) 407-414; *id.*, *More Additions to Maltby's Lexicon of Ancient Latin Etymologies* and *Marangoni's Supplementum Etymologicum: Isidore of Seville on Grammar, Rhetoric and Dialectic (Etym. 1-2)*. (forthcoming in *Habis*).

⁸ The text used is that of *R. Jahnke*, *Lactantii Placidi qui dicitur Commentarii in Statii Thebaida et Commentarius in Achilleida*. Leipzig 1898. Unless otherwise indicated, the references are to the book and line of the *Thebaid*. A single asterisk (*) signifies that the *testimonium* would appear to predate those furnished by Maltby and Marangoni; two (**) denote an etymology that differs in some way from what they give; three (***) indicate a lemma for which they are unable to supply any etymology whatsoever.

Cadmus, qui Thebas condidit. ****agilis**, -e: 1,501 *agiles* (sc. *ortus*)] ... *quibus agimur.* **Al(1)ecto**, -us f.: 1,477 *Alecto* ... *impausabilis dicitur.* *****Aloidae**, -arum m.: 10,850 *Aloidas*] *Otus et Ephialtes, Aloei filii.* **ambio**, -ire: 2,405 *ambire*] *circumire.* *****Ambracius**, -a, -um: 4,804 *Ambracii ponti*] *civitas Epiri, de qua mare nomen accepit.* *****Amphiareum** (-on), -i n.: 8,206 *civitas ... in eo loco est post condita, in quo hiatus terrae Amphiaraum recepit, in qua etiam oraculum est, quod Amphiareon vocatur.* *****Amymone**, -es f.: 2,433 *Neptunus vero cuspide dicitur locum, in quo Amymonem compresserat, percussisse. unde cum aqua flueret, ... dictus est ... fluvius Amymone* (Jahnke: -es). 4,735 *Amymones* (sc. *liquor*)] *ab Amymone, Danae filia, nuncupatus fons.* *****animans**, -tis m., f., n.: 11,465 *animantum*] *animas habentium id est hominum.* *****Anthedonius**, -a, -um: 9,291 *Anthedoniumque*] *Anthedon est civitas Boeotiae.*⁹ 9,328 *Anthedonii*] *Anthedon civitas Glauci, qui deus maris est factus.* *****Arachne**, -es f.: 11,401 *Arachne lanificii peritissima ... ab ea* (sc. *Minerva*) *in araneam est mutata.* ****Arcturus**, -i m.: 2,58 “*per Arcturum*” *id est per septentrionem. per arcton enim solet volare Mercurius.* *****Atalant(a)eus**, -a, -um: 7,267 *Atalanteam* (sc. *Schoenon*)] *duas Atalantas fuisse certissimum est: unam Arcadem, cuius Parthenopaeus est filius; aliam de Scyro, nobilem cursu.* ****Atla(n)s**, -ntis m.: 1,98 *Atlas, Iapeti filius et Clymenes, cum hospitio non susciperet Perseum, ... rediens* (sc. *Perseus*), *cum ab Atlante Libyae finibus prohiberetur, monstrato Gorgonis capite in montem eum mutavit.* *****Atracius**, -a, -um: 1,106 *Atracia* ... *arte* ...] *Atracis, qui fuit rex Thessaliae ... , qui primus artem magicam apud Thraciam constituit. ergo “Atracia” est magica scientia.* *****audax**, -cis: 3,460 *bene “audaci”, quod propius caelo ausus esset insurgere.* ****aureus**, -a, -um: 1,544 “*aureus*” *ideo, quia in auro erat sculptus* (sc. *Perseus*). *****Belidae**, -arum m.: 6,269 (291) *Belidae fratres*] *ex Belo nati Danaus et Aegyptus fratres.* *****bimembris**, -e: 1,457 *bimembres*] *duplicium membrorum.* **biremis**, -is f.:¹⁰ 6,19 *biremes*] *naves duplicem ordinem remorum habentes.* *****blandimentum**, -i n.: 12,246 *blanda*] ... *blandimentis enim inducimur.* ****Branchiadae**, -arum m.: 3,479 *Branchiadae qui Iovem Branchum colunt.* *****Cadmeius**, -a, -um: 4,565 *genetrix Cadmeia*] *Agaven dicit non Cadmi filiam, sed quae a Cadmo originem duceret ergo “genetrix Cadmeia” ambigue.* *****Calydonius**, -a, -um: 1,401 *sub Olenius.* 2,481 *qui* (sc. *aper*) *vastatis Calydoniis terris Calydonius ab urbe gentis est appellatus.* *****Caspus**, -a, -um: 10,288 *Caspia* (sc. *tigris*)] *a mari Caspio, quod inter Armeniam et Pontum est.* *****Castalia**, -ae f.: 1,698 *Castaliae* (sc.

⁹ *Boeotiae* is Jahnke’s emendation of a paradosis that gives either *Euboeae* or gibberish.

¹⁰ The entry for *biremis* in Maltby, op. cit. (note 1) 81 refers the reader to the one for *triremis*. However Maltby’s *Lexicon* contains no such entry. The text of Ps. Asconius at issue must instead be sought under “*trieris*”.

rore)] ubi quondam virgo Castalia fuit. quam cum Apollo amaret et vim vellet inferre, in fontem se praecipitavit. **Cecropidae**, -arum m.: Ach. 1,203 Cecropidae] Athenienses a rege Cecrope. *****Celaenaeus**, -a, -um: 2,666 Celaenaea (sc. buxo)] Celaenae Marsyae civitas, ubi primum dicitur tibiarum usus inventus. *****Cenchreus**, -a, -um: 4,60 Cenchreaeque (sc. manus)] Cenchreus portus est Corinthi. *****Centaureus**, -a, -um: 4,837 Lycormas] qui et Evenos, quem "Centaureum" dixit, quod in eo Herculis sagittis Nessus Centaurus sit interemptus. ... "Centaureum" ideo, quia hunc Nessus Centaurus custodiebat. *****Cirrhaeus**, -a, -um: 8,331 Cirrhaeo] monte Parnaso, quia in Cirrha parte montis ipsius hiatus terrae est, ubi responsa Delphica dabantur. ****Clarius**, -a, -um: 8,199 Clarias (sc. fores)] ... apud Clariam ... Apollinis est oraculum. quod autem ambos colant Apollinem Dianamque, ideo Clarii vocabulo nuncupantur. ut Virgilius (Aen. 3,360): "qui tripodas, Clarii laurus, qui sidera sentis". *****claro**, -are: 5,285 "claravit" ... pro "clarum fecit". *****Cleonaeus**, -a, -um: 6,812 (837) Cleonaeae (sc. stirpis)] Cleonae civitas Corintho vicina. *****commendo**, -are: 7,462 mandant ...] commendant (sim. 9,810). *****concauus**, -a, -um: 9,348 cavae] ... loca concava. *****consecro**, -are: 7,715 sacrum] consecratum. *****cornus**, -us f.: 7,647 cornu] hasta. Graece (cf. κρᾶνος). *****cosmographia**, -ae f.: 2,32 "cosmographia" dicitur mundi descriptio. *****crudus**, -a, -um: 10,342 crudus ...] cruentus. *****cuniculator**, -is m.: 2,419 fossores dicuntur in exercitu cuniculatores, qui cuniculos faciunt, per quos ingressi milites murorum fundamenta convellunt. ****curia**, -ae f.: 2,150 ab eo, quod in secretis locis curae publicae disserantur, ad hoc electa loca curias nominavit antiquitas. *****Cyaneae**, -arum f.: 5,347 Cyaneis maris] Cyane nympha in Sicilia est. ****Cycnus** (-ygn-), -i m. (equus): 6,441 (463) Cygnum] de colore candenti nomen accepit. quia igneus fuit. *****Dana(e)ius**, -a, -um: 1,324 Danaiaque arva] Danaus ... fu[it] Beli fili[us]. *****declinis**, -e: 5,297 declinia] quae declinarent et fugerent. *****deeo**, -ire: 2,551 hos deire iugis] anastrophe: hos de iugis ire. *****desilio**, -ire: 1,309 desiluit] cum saltu descendit. *****desolo**, -are: 5,149 sub solo. ****devius**, -a, -um: 9,804 devius ...] a via ... motus. ****dilectus**, -us m.: 9,759 male dilectum (sc. Cydona sorori)] quia dilectus inter vos non pietatis est, sed libidinis. *****Dircaeus**, -a, -um: 2,142 Dircaeus (sc. heros)] Polynices a Dirce fonte Thebanorum. 4,74 Dircaeus gener] Polynices est de fonte Boeotiae sic vocatus, qui ex Dircaeio funere, cuius corpus iuxta eum – quod taurus traxit – inventum est, inde nomen accepit. Ach. 1,12 Dircaeus (sc. ager)] Thebanus. Dirce enim regina fuit quae ... in fontem mutata est, qui Dirces nominatur. ****Dirce**, -es f.: 3,205 Dircen significat, quam Amphion et Zetus, Antiopae et Iovis filii, tauro vinxerunt, de cuius sanguine fons natus est eius nomine decoratus. 4,74 sub Dircaeus. *****dissero**, -ere: 6,917 (942) serunt] disserunt. ****dithyrambus** (-tir-), -i m.: 2,71 secundus

... dies natalis Dionysi ille dicitur, quo ... Iovis est productus ex femine
ideo et διθύραμβος (pars codd.: ditirambus) dicitur id est bis genitus.
*****Echionius**, -a, -um: 1,168 plebis Echioniae] Thebani populi. Echionis enim
et Agaves filius Pentheus rex Thebanorum fuit. 2,90 regis Echionii] Eteoclis ab
Echione rege Thebanorum. ****Eleusinus**, -a, -um: 2,382 Eleusin] oppidum est
Athenis vicinum, in quo Ceres eximie colitur, unde sacra Cereris Eleusina vo-
cantur. ****Eleusium**, -i n.: 2,382 oppidum constituit (sc. Triptolemus), quod ex
patris sui (sc. Eleusii) nomine appellavit Eleusium.¹¹ *****Ephyreus**, -a, -um:
4,59 Ephyre] ... est autem Corinthi civitas. unde Virgilius (Georg. 2,464):
“Ephyreaque aera” hoc est Corinthia. *****Epidaurius**, -a, -um: 6,887
(912) Epidaurius] Epidaurus civitas est Peloponnensis equis nobilis.
*****Erymanthius**, -a, -um: 5,665 Erymanthium ... Parthenopaeum dicit ab
Erymantho, monte Arcadiae. ****Erythraeus**, -a, -um: 7,566 Erythraeis (sc.
oris)] Indicis. Graece dixit. a colore marmoris rubri ἐρυθράν θάλασσαν vo-
cant mare, quod est inter Aegyptum et Indiam. *****Euneus** (-os), -i m.: 6,318
(340) Euneos vocatur alter (sc. filius Iasonis) ominis causa a patre navigaturo.
*****excubiae**, -arum f.: 12,353 excubati] excubias praestat. ****exosus**, -a, -um:
11,588 exosus ...] odio habens. *****expio**, -are: 11,506 piabo ...] expiabo.
*****ex(s)ecrabilis**, -e: 2,298 sacro auro] exsecrabili (sim. 9,748).
*****ex(s)ecror**, -ari: 4,198 sacros] exsecrandos. *****ex(s)equialia**, -um n.:
11,610 exsequialia ...] ... quae (sc. lacrimae) exsequiis coaequantur.
*****facultas**, -tis f.: 2,245 facultas] unusquisque pro viribus suis vota faciebant.
*****falcatus**, -a, -um: 10,544 falcato] falces habente. ****fatisco**, -ere: 12,295
fatiscere ...] fatigari. *****festinus**, -a, -um: 6,75 festinus] ... figuratum nomen
vel a participio “festinans” vel a verbo “festino”. ****fidus**, -a, -um: 8,289 an
fidi ...] id est: ... fides ... servaretur. *****fulmineus**, -a, -um: 10,424 fulminei
(sc. Bacchi)] id est fulmine excussi utero matris. ****Furiae**, -arum f.: 1,477 ra-
bidam (sc. Megaeram)] id est contra eum (sc. Oresten) furentem. nam tres esse
Furiae dicuntur. *****furiatus**, -a, -um: 2,21 furiata sacerdos] furore correpta.
furtim: 6,305 (327) furto] adulterio furtim commisso. ****Gargara**, -orum n.:
1,549 Gargara] summae partes Idae montis quasi Carcara (cod. Pb: carcaros;
Jahnke: “= κάρ κάρός ?”) id est capitis caput. κάρα (cod. Pb: κάρ) enim
Graeci caput vocant.¹² *****Gauranus**, -a, -um: 8,545 Gaurano] Gaurus mons
Campaniae ulmis vitibusque contextus. ****gentilis**, -e: 8,706 gentilis aper] de ea
gente, unde Tydeus fuerat. id est Calydonius. *****gigantomachia**, -ae f.: 2,595
(cod. Valentin.) Flegrae mons est Geticae provinciae in quo gigantomachia

¹¹ Maltby, op. cit. (note 1) 202 does cite this text, but provides the wrong etymon: his *Eleusinus* is a mistake for *Eleusius*.

¹² While this passage does occur in Maltby, op. cit. (note 1) 254, he fails to record the important evidence of cod. Pb.

dicitur id est pugna gigantum contra deos. ***(h)alcyon**, -is (-e, -es) c.: 9,361 Ceyx, filius Luciferi, habuit uxorem Alcyonen. ... conversi sunt ambo in aves marinas, quae alcyones vocantur. notandum autem: cum de muliere dicimus, “haec Alcyone” facit, cum de avibus, “hic” et “haec alcyone”, “hi” et “hae alcyones”. ****hastatus**, -a, -um: 2,718 hastata (sc. Bellona)] hastis armata. ****Hellespontus**, -i m.: 2,281 Helle lapsa nomen ponto dedit. 5,475 Helle utpote puella sexu infirmior in mare delapsa nomen Helles ponto tribuit. **heptapylus** (-os), -a, -um: 7,252 portae Thebanae ... erant septem. unde Thebana civitas heptapylos dicta est. *****Herculeus**, -a, -um: 12,301 ex quo compressu Alcmenae (sc. a Iove) Hercules dicitur natus. merito ergo noctem Herculeam dixit, in qua conceptus est Hercules. ****Hippocrene**, -es f.: 4,61 equo Pegaso, cuius ungula percussus locus fontem effudit, qui Hippocrene dicitur. ****hiulcus**, -a, -um: 1,26 hiulci fulminis ...] quia fulmen, quicquid percusserit, hiare facit. *****horridus**, -a, -um: 12,495 horret ...] horridior fit. *****Hyanteus**, -a, -um: 1,181 quas (sc. Thebas Boeotiae) “Hyanteas” vocant a nympha, quae illic colitur. ****Hyperion**, -is m.: 6,443 (465) sub Aet(h)ion. *****Hyrcaeus**, -a, -um: 5,204 Hyrcanae (sc. leae)] Hyrcania Indiae regio, in qua tigrides generantur. *****Iasides**, -ae m.: 1,541 Iasides] πατρωνυμικόν ab antiquis ducibus ductum, qui ante Danaum fuerunt: Iasi filius Iasides. Iasus ... antiqu[us] re[x] Argivorum fu[it]. *****Iasonidae**, -arum m.: 6,318 (340) Iasonidae iuvenes] de Iasone et Hypsipyle duo nati sunt filii: Thoas et Euneos. *****Iasonius**, -a, -um: Ach. 1,65 Iasonia ... rapina] hic fabulam Iasonis tangit. *****Icarius**, -a, -um: 4,655 “Icaria umbra” dixit, quia Icarus comes Liberi accipitur. *****illicitus**, -a, -um: 10,470 illicita] ... eo quod non liceat. *****immodice**: 6,777 (802) immodice] violenter, quasi qui excesserit modum. *****impeto**, -ere: 8,523 composuit sibi verbum “impeto te”. *****Inachus**, -a, -um: 1,380 Inachiis (sc. tectis)] Argivis, ab Inacho fluvio.¹³ *****incestus**, -a, -um: 2,283 ideo “incestum” dicitur, quod sacrato illo Veneris cingulo (sc. cesto) non fuerit vinctum. *****incito**, -are: 8,125 “citat” incitat. ****infrendo**, -ere: 5,663 infrendere est dentes dentibus quatere infantes enim sine dentibus infrendes dicuntur. 9,446 infrendere ... est proprie dentes irascendo quatere. unde et infrendes dicuntur pueri sine dentibus. ***iniquus**, -a, -um: 2,646 iniqua (sc. humo)] ... hic autem “iniqua” proprie “inaequali” dixit. *****innumerus**, -a, -um: 7,51 innumeris] mire numerum infinitum finxit. *****Inous**, -a, -um: 10,425 Inoamque fugam] quia cum Ino se praecipitaret in mare, meruit numen fieri. *****inservo**, -are: 8,194 inservare] proprio usus est augurii (Jahnke: “augurum?”) verbo, qui, dum captant auguria, dicuntur caelum servare.

¹³ Maltby, op. cit. (note 1) 298 does adduce this text, but he misunderstands its *Inachiis* as a noun (“**Inachii**, -orum m.”) instead of an adjective (*Inachiis* ... *tectis*).

insessus, -a, -um: 12,236 *insessa*] *inhabitata. sive magis, quod "in" augeat, obsessa.* **insuper**: 10,249 *insuper*] *super.* **integro**, -are: 11,329 *integrata ...*] *ex integro.* **intepestus**, -a, -um: 2,154 *intepestumque Tonantem*] *hoc est vehementer tempestuosum, hiemalem.* **invidiosus**, -a, -um: 7,193 *invidiam ...*] *invidiosam orationem.* **irremeabilis**, -e: 1,96 *irremeabile*] *eo quod ab inferis ad superos mortalium nullus remeat naturaliter.* **Ismenis**, -dis f.: 9,319 *Ismenide*] *ex Ismeni fluminis filia Ismenide natus.* **Ismenius**, -a, -um: 2,307 *Ismenius heros*] *Polynices, qui a Thebano fluvio nomen accepit.* **Isthmiacus**, -a, -um: 6,535 (557) *Isthmiaca* (sc. *harena*)] *id est in agone, qui Isthmia vocatur, in honorem Leucotheae et Palaemonis apud Corinthum consecratus.* **Isthmius**, -a, -um: 7,15 *Isthmius umbo*] *Isthmus est terra inter duo maria in longum porrecta.* **Ithacus**, -a, -um: Ach. 1,718 *Ithacus*] *pro Ithacesius. principale pro derivativo ponitur.* **Itonaei**, -orum m.: 2,721 sub *Itone.* 7,330 sub *Itone.* **Itone**, -es f.: 2,721 *"Itone" civitas Boeotiae, Minervae sacra, ut ipse ait (7,330-331): "ducit Itonaeos et Alalcomenaea Minervae agmina". Bacchylides Minervam Itoniam dicit. "Itone". ergo Minervam ab oppido cognominavit, quod est in Macedonia, ubi eius antiqua est aedes, vicina Boeotiae, in qua Itonus regnavit, Herculis filius et Paphies. 7,330 Itonaeos] ut ipse supra (2,721): "Aonia divertis Itone". in qua Itonus regnavit, Herculis filius. haec civitas Boeotiae est. hinc Bacchylides Minervam Itoniam dixit et Alalcomenen ipsam significavit.* **Itonius**, -a, -um: 2,721 sub *Itone.* 7,330 sub *Itone.* **Labdacides**, -ae m.: 6,429 (451) *Labdacides*] *patronymicum significat Polynicem, cuius avus Laius Labdaci filius fuit. 9,777 Labdacidae] a patre Labdaco.* **Labdacius**, -a, -um: 2,210 *Labdacium* (sc. *ducem*)] *Eteoclen. patronymicum ab avo Oedipi, huius proavo. 9,650 Labdacias* (sc. *cohortes*)] *Thebanas a patre Labdaco.* **Lernaeus**, -a, -um: 4,638 *Lernaeos* (sc. *alumnos*)] *Graecos a Lerna, palude Arcadiae.* **Liberalia**, -um n.: Ach. 1,393 *thiasi*] *thiasos saltationes, choreas Liberi id est Liberalia.* **lividus**, -a, -um: 2,14 *livida tabes*] *... bene livorem dixit.* **lunatus**, -a, -um: 5,145 *lunatum* (sc. *agmen*)] *peltatum. quod scuta Amazonarum, quae peltas appellant, in modum lunae formata sint. 9,689 lunata* (sc. *monilia*)] *in modum lunae curvata.* **lustralis**, -e: 10,793 *lustralemne*] *lustrare civitatem humana hostia Gallicus mos est.* **Lycaon**, -is m.: 11,128 *ipsum* (sc. *Lycaonem*) *... mutavit* (sc. *Iuppiter*) *in lupum, qui Graece dicitur λύκος.* **mactus**, -a, -um: 7,280 *macte animo*] *ut si diceret: perfectae indolis iuvenis. mactare enim dictum est sacrificium perfecisse. unde Virgilius (Aen. 9,641): "macte nova virtute, puer" id est perfecte.* **Maenalius**, -a, -um: 6,581 (603) *Maenalius* (sc. *puer*)] *Parthenopaeus Arcas, quia Maenalus mons Arcadiae est.* **malo**, malle: 1,102 *mavult*] *... magis vult.* **Marathonis**, -dis f.: 11,644 *Marathonide silva*] *Marathon mons Atticae regionis.* **Marathonius**, -a, -um: 5,431 *ibi ... a monte*

eius (sc. Atticae) Marathonius appellatus est (sc. taurus). 12,196 Marathonique] id est Marathonem, Graeciae civitatem, in qua nutritus est Theseus. **margarita (-es), -ae f.: 6,63 “haec margarites”, quod Graecum est. ***marita, -ae f.: 4,207 “maritae” dicuntur uxores maritis deditae. ***Martius, -a, -um: 2,727 “Pleuron Martia”, quia ibi maxime Mars colitur. 11,97 Martia] qualia Mars solet efficere. ***Mavortius, -a, -um: 1,680 Mavortia Thebe] “Mavortiam” dixit aut propter Harmoniam Martis ... filiam aut fortem significat, ut (Aen. 11,374) “si patrii quid Martis habes”. aut ad terribenas referendum est, quos constat draconis dentibus genitos, qui fuit in tutela Martis. Megaera, -ae f.: 1,477 Megaera quasi μεγάλη ἔρις. ***Meleagrius, -a, -um: 4,103 Meleagria Pleuron] civitas Boeotiae ... , in qua Meleagri sorores ... in aves versae sunt. ***Melicertia, -orum n.: 3,479 Isthmia ... finguntur Melicertia. nam constat Melicertam ab Aethiope rege susceptum, cum ... Isthmos delatus esset. **memor, -is: 4,49 memores] qui haberent memoriam. **meridies, -ei m.: 3,246 inter ortum et occasum omne quod medium est, meridies nominatur. **Mimallon, -is f.: 4,660 Mimallones ...] lingua Macedonum Bacchae. ***Mino(i)us, -a, -um: 7,187 Minoia ...] Minos ... Iovis et Europae fili(us), Cretensium re(x). **Minotaurus, -i m.: Ach. 1,192 Taurus notarius Minois fuit, quem Pasiphae amavit. cum quo in domo Daedali concubuit. et quia geminos peperit, unum de Minoe, alterum de Tauro, enixa esse dicitur Minotaurum. ***monstrose: 1,235 monstro ...] nomine usus est pro adverbio, id est: “monstro” pro “monstrose”. ***multifidus, -a, -um: 3,142 multifida] multifarie fissa. ***Munychius (-nic-), -a, -um: 2,252 Pallada Munichii (sc. iugis)] quae Pallas ... diligit ... Munichiam. ***Neleius, -a, -um: 4,125 Pylos Neleia] Pylos a Neleo, patre Nestoris, nuncupata Neleia. ***Nemea, -orum n.: 4,160 quo (sc. leone) superato ludos instituit (sc. Hercules), quos a loco Nemea appellavit. ***Nisa, -ae f.: 7,261 Nisam hanc quidam volunt regionem esse, in qua Nisus regnavit, cuius crinem purpureum Scylla filia dicitur amputasse. ***Nisus, -i m.: 2,382 quidam Nisum montem Megarensium dicunt, in quo sepultus est Nisus, quem ferunt crinem habuisse purpureum. ***noctivagus, -a, -um: 12,132 “noctivagum” ideo, quia ... nocte vagantur. **noctua, -ae f.: 3,507 est ... versa (sc. Nyctaea) ... in avem (sc. noctuam). ***novo, -are: 1,111 novat] novos ... facit. ***noxius, -a, -um: 5,392 amaro] noxio. unicuique enim res, quae nocet, amara est. **nubilum, -i n.: 1,311 nubilum ... ex transitu nubium fit. ***Nycteis, -dis f.: 7,190 Nycteidis ...] ... Antiopae, Nyctei filiae. **nympha**, -ae (-e, -es) f.: 7,296 nymphe (pars codd.: nimpha)] ad ornamentum carminis sui Graecum nomen accepit. νύμφη (pars codd.: nimpha) enim Graece dicitur sponsa. ***occiduus, -a, -um: 10,84 occiduae] in occidentalibus partibus constitutae. ***Oebalidae, -arum m.: 5,438 Oebalidae] id est Castor et Pollux, qui Spartani fuisse dicun-

tur, quia Oebalia urbs Spartaest. *****Oebalius**, -a, -um: 2,163 Oebaliosque (sc. duces)] accipiamus Laconicos. Oebalus enim rex Laconum fuit. *****Oeclides**, -ae m.: 3,620 Oeclides] Amphiaraum, Oeclei filium, dicit. ****oestrus**, -i m.: 1,32 oestro] instinctu, stimulo, quem Romani asilum dicunt, Graeci oestrum. *****Ogygiae**, -arum m.: 2,586 Ogygiae] Thebani, ab Ogygio terrigena. ****Ogygius**, -a, -um: 1,173 Ogygiis ... rebus ...] Ogyges, ut Varro docet in libris de gente populi Romani, rex fuit Thebanorum, sub quo primum diluuium est factum longe ante quam illud, quod sub Deucalione factum esse narratur. aut certe ab Ogygio uno terrigena, Thebanorum primo rege, a quo Thebani antiquas res Ogygias nominabant, qui primus eis imperavit. 2,85 Ogygii ... Iacchi] Thebani ab indigena. 7,348 Coryciumque nemus] quidam "Ogygium" legunt, quia post Cadmum Ogygius Thebas rexit. quo vocabulo antiqui Thebanos intellegi voluerunt. post etiam nemori est hoc nomen impositum. etiam tumulus circa Thebas ita vocatur. ****Olenius**, -a, -um: 1,401 Calydon, Pleuron et Olenos civitates sunt Aetoliae, unde fuit Tydeus. atque ideo modo Olenium dicit, modo Calydonium, modo Pleuronium. 2,541 Olenii ... suis] Olenos Aetoliae regio est, in qua sus Calydonius dicitur interemptus. *****olivifer**, -a, -um: 4,50 oliviferae Sicyonis] Corinthi municipium olivis fertile. *****Onchestus**, -i f.: 7,272 Onchesti] Onchestus Neptuni filius fuit, qui ex suo nomine hanc condidit civitatem. *****Opheltis**, -ae m.: 4,778 Archemorum, Lycurgi filium, quem draco interemit. cui proprium nomen Opheltis est (cf. ὄφις, ἐλεῖν [e.g. Aesch., Ag. 689-690]). *****Pagasaeus**, -a, -um: Ach. 1,65 "Pagasaea" Argo a loco dicta, ubi facta est. Pagasus civitas Thessaliae. **palaestra**, -ae f.: 6,805 (830) pales] palaestrae studium. *****Pandionius**, -a, -um: 2,720 Pandionium montem dicit a Pandione, filio Erichthonii. 8,616 Pandioniae] volucres dicit propter Prognem et Philomelam, quae filiae Syrii (Vollmer: Scyrii) erant Pandionis. *****Parrhasis**, -dis f.: 7,8 Parrhasis] Arcas a gente dicta. ****Parthenopaeus**, -i m.: 4,309 cuius (sc. pueri) conceptum quia diu sub virginitate celaverat (sc. Atalante), Parthenopaeum vocavit. **Patareus**, -a, -um: 1,696 Patarea (sc. dumeta)] Lyciae civitas est Patara, Apollini sacra. *****paternus**, -a, -um: Ach. 1,41 sub patrius. ****patrius**, -a, -um: 10,343 patrias ... domos] ... patriam. Ach. 1,41 a patre "paterna", a loco "patria". ****pavidus**, -a, -um: 5,567 pavidus est, qui pavorem incutit. *****Peliacus**, -a, -um: 6,353 (375) Peliacis (sc. arvis)] montem Pelion in Thessalia esse notissimum est. *****Pelias**, -dis f.: 5,336 Pelias pinus] Argo navem dicit, quae in Pelio monte Thessaliae fabricata est. ... sive Pelion, unum de numero Argonautarum, significat Phthium (cuius civitas est Phthia ...) aut certe Pelion, Neptuni filium, qui Iolci summam obtinebat. *****Pelopeus**, -a, -um: 1,117 Pelopeaque regna ...] ... Peloponnesum dicit a Pelope. **Peloponnesus**, -i f.: 1,117 sub Pelopeus. *****Peneius**, -a, -um: 4,143 Peneia

stagna] *Peneus Thessaliae fluvius*. *****perosus**, -a, -um: 10,816 *perosam*] odio habentem. ****Persae**, -arum m.: 1,719 *Persei ... antri*] *Persae ab Achaemene, Persei et Andromedae filio, qui iis imperavit, nunc Achaemenii dicuntur*. *****Perseius**, -a, -um: 3,441 *Perseius heros*] *mos poetae huius est frequenter easdem personas nondum cognitis praenominibus invocare, ut nunc Adrastum significat. Perseus enim Argis regnavit*. *****Perseus**, -a, -um: 1,225 *Perseos ... Argos*] “*Perseos*” pro “*Perseios*”, principale pro derivativo (cf. 1,224 *Argivorum a Perseo*), atque ideo media syllaba producta est (sim. 4,119 *Persea humo*] *Argiva est, ubi Perseus regnavit. “Persea” ergo principale pro derivativo “Perseia”. unde et longam posuit “se”*). 1,719 sub *Persae*. 3,633 *Persei* (sc. *montis*)] *Aphesantem significat montem, ... de hoc enim Perseus primum volavit, quando ad caput Gorgonae auferendum profectus est*. 4,482 *quare ... “Persee” dicat, ratio est. quidam enim volunt non Iovis filium esse Mercurium, sed Pyrrhae ... , quidam Persei*. *****pervigil**, -is: 8,266 (*male*) *pervigil ...] id est non pervigilans*. *****Phaethonteus**, -a, -um: 1,221 *Phaethon* ... *favilla*] *Phaethon, Solis et Clymenes filius, patris currus petivit. quos cum regere non potuisset, fulmine est praecipitatus in Padum*. *****Pharius**, -a, -um: 5,11 *Phariis*] *Aegyptiis. Pharos enim civitas est Aegypti*. *****Philesia**, -orum n.: 8,198 *et Apollini et filio pariter consecrata sunt templa, quae ab osculo Branchi sive certamine puerorum Philesia nuncupantur*. *****Phoroneus**, -a, -um: 12,465 *Phoroneas*] *Argivas. Phoroneus, rex Argivorum, qui primus Iononem honore sacrificii decoravit*. *****Phrixus**, -a, -um: 2,281 *Phrixei velleris aurum*] ... *Phrixus ... pellem ... auream Martis templo dicavit*. 6,520 (542) *Phrixei aequoris*] *Hellesponti, ubi Helle, Phruxi soror, in mare cecidit*. *****Phthius**, -a, -um: 5,336 sub *Pelias*. *****Pisaeus**, -a, -um: 1,421 *Pisaeo ... Tonanti*] *Pisae civitas Elidis, ... ubi agon in honorem Olympici Iovis celebratur*. *****Pleuronius**, -a, -um: 1,401 sub *Olenius*. ****poenigena**, -ae m.: 3,506 *unde Virgilius (Aen. 7,773): “fulmine poenigenam (sc. Aesculapium) Stygias detrusit ad undas” id est per poenam matris natum*. **Portunus**, -i m.: 7,421 *Palaemon ... portubus praest. ... qui (sc. Portunus) Graece Palaemon dicitur*. *****praecipitium**, -i n.: 9,768 *praeceps (sc. Euboea)] in praecipitio posita*. *****praefuro**, -ere: 2,419 *ideo ait “praefuris” id est ante furis, cum adhuc, quae dixerat, non agantur. ... sufficeret mihi fides, qua praefuris hoc est in qua tu valde furis*. *****praesagium**, -i n.: 8,204 *sagis (sc. clangoribus)] divinis. unde praesagia praedivinationes mentis*. *****praeivus**, -a, -um: 1,326 *praevia*] *dux viae*. *****primitiae**, -arum f.: 11,285 “*primitiae*” proprie dicuntur *primae fruges diis oblatae*. *****prociduus**, -a, -um: 3,128 *prociduae (sc. matres)] paene cadentes id est ruentes in faciem*. ****prodigus**, -a, -um: 3,69 *vitae prodigus (sc. dicitur), qui ... vitam prodigere vult id est effundere*. *****Proetides**, -um f.: 2,220 *Abantis filius Proetus, cuius filiae Proetides furore immisso a Ve-*

nere boves sibi sunt creditae. *****pudibundus**, -a, -um: 5,296 *pudibunda*] *nomen est, non participium. ... et indicat non pudentem, sed pudenti similem.*
 *****raptim**: 6,636 (658) *hunc rapite*] *raptim mittite.* 7,135 *rapit*] *raptim facit invadere.* *****refero**, -re: 5,298 *refert*] *referit.* *****refluus**, -a, -um: 7,333 *refluumque* (sc. *Euripum*)] *quia septies in die ... refluit.* ***regius**, -a, -um: 11,668 *regem*] *animum regium.* *****retorqueo**, -ere: 10,473 *retorto ...*] *retro contorto.*
 *****Rhoeteus**, -a, -um: Ach. 1,44 *Rhoeteae*] *Troianae. Rhoeteum enim promunturium est Troianae urbis.* ****rigidus**, -a, -um: 10,497 *rigidi ...*] *frigidi.*
 *****Riphaeus**, -a, -um: 1,419 “*Riphaeae*” (sc. *grandinis*) *id est Scythicae. Riphaeus mons Scythiae.* *****saris(s)a**, -ae f.: 7,269 *sarisas*] *Macedonum lanceas. hoc enim nomine tela sua ipsius gentis homines vocant.* *****Scyrius**, -a, -um: Ach. 1,245 *Scyria* (sc. *vada*)] *Scyros insula est.* *****Semeleius**, -a, -um: 5,265 sub *Thyoneus.* ****senium**, -i n.: 11,674 *nimia senectus dicitur “senium”.*
 *****Sestias**, -dis f.: 6,525 (547) *Sestias ...*] *id est Hero, cuius poeta ex loci vocabulo nomen adiecit. Sestos enim in Propontidis litore locus est.*
 *****Sidonius**, -a, -um: 1,181 *Sidonii ... iuvenci*] *... de Sidone enim fuit Europa.*
sinister, -tra, -trum: 8,177 *sinistri*] *propitii, dictum a sinendo.* *****Sisyphium**, -i n.: 2,380 sub *Sisyphius.* *****Sisyphius**, -a, -um: 2,380 *Sisyphii ... portus*] *cum inter duo maria montem positum Sisyphus crudeli latrocinio occupasset ... , tandem ... apud inferos saxi, quod volvit, poenas exsolvit pondere. portus Corinthus ex utraque parte duos habet, Sisyphium et Lechaicum.* *****solitudo**, -inis f.: 4,439 *solaque in nocte*] *in qua solitudo est.* *****solo**, -are: 5,149 *solare domos*] *vastare id est solas facere. compositivum “desolare”.* ****spes**, -ei f.: 10,248 *sperantibus ...*] *in spe habentibus.* ****sponsa**, -ae f.: 10,61 *desponsa*] *sponsa.* *****status**, -a, -um: 1,666 “*stata*” *ab eo, quod stent nec mutantur.*
 *****Strymonius**, -a, -um: 3,526 *Strymonia* (sc. *Arcto*)] *Strymon fluvius est Thraciae. est autem in septentrione.* *****Stygius**, -a, -um: Ach. 1,480 *Stygios amnes*] *Styx palus est quaedam apud inferos.* *****suadus**, -a, -um: 4,453 *suadumque cruorem*] *qui persuadeat manibus ad superos redire.* *****superne**: 9,499 *superne*] *desuper cadens.* *****Talaionides**, -ae m.: 5,18 *dux Talaionides*] *Adrastus, Talai et Eurynomes filius.* *****Tanagraeus**, -a, -um: 9,745 *Tanagraeum*] *Euboeum. Tanagre enim civitas Euboeae est.* *****Tantalus**, -dis f.: 3,191 “*Tantalus*” *... Niobe, quia Tantali fuit filia.* ****tapes**, -tis m. (-te, -tis n.): 1,518 *tapetas*] *... declinatur et Graece ὀ τάνης, τοῦ τάνητος, a qua declinatione est iste accusativus.* ****tempestivus**, -a, -um: 2,355 *tempestiva*] *quasi ... tempori convenientia.* *****Teumesius**, -a, -um: 1,485 *Teumesium* (sc. *leonem Hercules superasse dicitur*) *... . Teumesus mons Boeotiae est.* 2,383 *Teumesia* (sc. *arva*)] *vel oppidum Teumesum vel promunturium dicit “arva” ergo “Teumesia” a campo eiusdem regionis Thebis vicino.* 2,624 *Teumesia cornus*] *Thebana. Teumeson mons est Thebanorum.* 5,92 *Teumesia Thyias*] “*Teumesia*”

Boeotia. Teumesus enim campus est iuxta Thebas prope Cithaeronem. *****Therapnaeus**, -a, -um: 7,793 Therapnaei] Therapne Laconicae civitas est. *****Thermodontiacus**, -a, -um: 12,164 Thermodontiaco] Thracio, a fluvio Thermodonte Thraciae regionis. *****Theseius**, -a, -um: 4,81 Theseia Troezen] Thessaliae civitas, quam Theseiam dixit, quod Theseus Troezenae civitatis iter obsessum a latronibus liberum praestitisset, vel quia Theseus Aethrae filius in hac urbe natus est. *****Thoantis**, -dis f.: 5,650 Thoantis] Hypsipyle. patronymicon a Thoante patre. accentus in fine est. *****Thyoneus**, -i m.: 5,265 sic Thyoneus, quomodo Semeleius. Liberi enim patris mater Thyone dicta est, quae et Semele appellatur. *****tigris**, -is f.: 6,697 (722) notandum, quia metri necessitate “tigrin” accusativum Graecum posuit pro “tigrem”. **Tisiphone**, -es f.: 1,477 altera (sc. Furiarum) Tisiphone quasi τούτων φωνή id est istarum vox. *****trames**, -itis m.: 6,148 (155) “trames” est via transversa. **trietericus**, -a, -um: 2,661 “trieterica” ... Liberi sacra sunt, quae exacto triennio mos est celebrari. 7,93 trieteride multa] trieterica sacra sunt, quae intermissa triennio redeunte celebrantur. *****trieteris**, -dis f.: 7,93 sub trietericus. *****tripos** (-us), -dis m.: 1,509 “tripos” species est lauri, tres habens radices, Apollini consecrata propter triplicem vim divinationis. *****Tritogenia**, -ae f.: 2,722 Tritone] fluvius vel palus in Libya, in qua Minerva dicitur nata unde Graeci eam Minervam Tritogeniam vocant. (cod. M add.: sed alcius intuentibus Tritonia vocari videtur quasi Tritonia [cod. Pc: Tritonoia] id est tertia notia [cod. Pc: noticia], scire videlicet deum, mundum et animam; nam haec omnia sapientia colliguntur; quae intelleguntur per Minervam; vel Tritonia dicitur ANOTOI TPHΘHN[sic] id est a terrore). *****Tritonia**, -ae f.: 2,722 sub Tritogenia. *****Tydides**, -ae m.: Ach. 1,469 Tydides] Diomedes, Tydei et Deipyles filius. *****ultra**: 3,383 “ultra” “ultra” accipimus. *****ventosus**, -a, -um: 12,653 ventosa] ventis abundans. *****verecundia**, -ae f.: 1,538 verentes] verecundiam patientes. *****vicissim**: 1,177 “vicissim” ... vice serviendi. 12,353 “vices” dicuntur militum custodiae, qui ad vigilandum sibi vicissim succedunt. *****victimator**, -is m.: 4,463 sacerdotum consuetudo talis est, ut aut ipsi percussant victimas – et agones appellantur – aut sic tenentis cultrum alter impingat. ... qui victimatores dicuntur.